

LI001

**แนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน
กรณีศึกษาจังหวัดยะลา**

**The Guidelines and Legal Measures on the Welfare of the Elderly in the Southern Border
Region: A case study of Yala Province.**

ฐานนท์ มณีนิล¹, วานิช ทองเกตต์², พล บุษยะ³

¹⁻³ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Correspondence Author : ฐานนท์ มณีนิล, เบอร์โทรศัพท์ 062-438-8255

Email : Thanon.m@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง แนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน กรณีศึกษาจังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับกฎหมายและสวัสดิการของผู้สูงอายุ และกำหนดแนวทางโครงสร้างของกฎหมายสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลคอกช้าง จังหวัดยะลา ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์เป็นรายประเด็นจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 200 ราย พบว่า ผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลคอกช้าง จังหวัดยะลา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 เป็นและเพศชาย จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 ส่วนใหญ่เป็นอายุ 60-69 ปี มีอาชีพ เกษตรกร ในส่วนของการให้บริการผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลคอกช้าง จังหวัดยะลา มีการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการ พร้อมข้อมูลหลักเกณฑ์การให้สวัสดิการ ร้อยละ 100 โดยมีหน่วยงานราชการทำการสำรวจและจัดทำข้อมูล รายละเอียดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ในส่วนของสวัสดิการสามารถจำแนกเป็นรายประเด็น ประกอบด้วย 1) ด้านรายได้ ผู้สูงอายุต้องการให้ภาครัฐจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุตามที่กฎหมายกำหนดหรือมากกว่าที่กฎหมายกำหนดและมีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพิ่มเติมในชุมชน 2) ด้านที่พักอาศัย ผู้สูงอายุต้องการให้ภาครัฐมีการตรวจที่พำนักของผู้สูงอายุประจำปี ควรมีสวัสดิการในการจัดหาที่พักอาศัยแก่ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้ 3) ด้านนันทนาการ ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดการรวมกลุ่ม ชมรม หรือสมาคมผู้สูงอายุและจัดทัศนศึกษาตามความสนใจของผู้สูงอายุ 4) ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง ผู้สูงอายุต้องการให้มีการ จัดกิจกรรมให้ครอบครัวเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ มีกระบวนการส่งเสริมคนในครอบครัวให้มีศักยภาพ ในการดูแลผู้สูงอายุ ให้ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุและ 5) ด้านการบริการและเครือข่ายเกื้อหนุน ผู้สูงอายุต้องการให้มีกิจกรรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุและจัดให้มีบริการชุมชนเคลื่อนที่โดยภาครัฐ

คำสำคัญ : มาตรการทางกฎหมาย, สวัสดิการ, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objective of on the research guidelines and legal measures on the welfare of the elderly in the southern border region: A case study of Yala Province were to study the needs of the law and welfare of the elderly and establish guidelines for the structure of the Elderly welfare law in the area of Khok Chang, Subdistrict Municipality, Yala Province. Using in-depth interviews and analyzes individually from 200 informants. The research results were found that, the majority of the elderly in Khok Chang Sub-District Municipality, Yala Province were found to be female in the number of 108 people, accounting for 54.00 percent of them and 92 males, 46.00 percent. In the service of the elderly In the Khok Chang Sub-district Municipality, Yala Province. There is a list of the elderly who are receiving welfare together with information on the criteria for welfare 100%. There are government agencies to survey and prepare detailed information on the elderly.

The elderly in the Khok Chang municipality area reflects the real needs of the elderly in the area. Welfare matters individually included. 1) elderly income requires the government to pay a living allowance to the elderly as required by law. Or more than required by law and an additional welfare fund was established in the community, 2) residence elderly people want the government to have an annual inspection of the housing for the elderly. There should be a welfare in providing accommodation for the elderly who cannot rely on themselves, 3) recreation elderly people want to organize a group of clubs or associations of the elderly and organize excursions according to the interests of the elderly, 4) social security, family, caregivers and protection The elderly want to organize activities for their families to see the value of the elderly. There is a process to promote family members to have the potential to take care of the elderly, providing knowledge on caring for the elderly and 5) Service and support network elderly people want volunteer activities to look after the elderly and provide mobile community services by the government.

Keywords : Legal measures, welfare., elderly

1. บทนำ

กฎหมายถือกำเนิดมาจากกฎเกณฑ์และระเบียบต่าง ๆ ที่มนุษย์กำหนดให้มีขึ้น เพื่อใช้ในการควบคุมความประพฤติของ มนุษย์ด้วยกันเองและใช้เป็นกติกาในการอยู่ร่วมกันในสังคมให้มีความสุข โดยกฎหมายจะมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องจากกฎเกณฑ์ ระเบียบของสังคม ก็กลายมาเป็นกฎหมายที่มีระเบียบแบบแผนมากขึ้น และซับซ้อนขึ้นจนกระทั่งต้องมีการจัดหมวดหมู่ จัดประเภทหรือตลอดจนกระทั่งจัดระบบของกฎหมาย ซึ่งทั้งนี้เนื่องมาจากความเจริญและความสลับซับซ้อนที่มีมากขึ้นของสังคมตามกาลเวลาที่แปรเปลี่ยนไป (กำเนิดของกฎหมาย, 2562) โดยเฉพาะสังคมในปัจจุบันที่มีแนวโน้มของประชากรเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะสังคมผู้สูงอายุ กฎ ระเบียบต่างๆ ต้องเข้ามามีส่วนช่วยเอื้ออำนวยต่อการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคมที่สำคัญที่สุดในศตวรรษที่ 21 เป็นการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ

หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญกับการเติบโตอย่างรวดเร็วของจำนวนผู้สูงอายุ โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้มีการคาดการณ์ว่าจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 ต่อปี และคาดว่าจะมีจำนวนประชากรสูงอายุมากถึงประมาณ 1.4 พันล้านคนและจะเพิ่มขึ้นถึง 2 พันล้านคนในปี พ.ศ. 2593 โดยประเทศไทยนั้นได้เข้าใกล้สังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 สำนักงานสถิติแห่งชาติได้คาดการณ์ว่า ประชากรทั้งหมดและจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวในปี พ.ศ. 2565 และในปี พ.ศ. 2573 ประเทศไทยจะมีสัดส่วนประชากรสูงวัยเพิ่มขึ้นอยู่ที่ร้อยละ 26.9 ของประชากรไทย (ประชากรสูงวัยและแนวโน้มในอนาคต, 2562)

จากแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุในจังหวัดยะลา ส่งผลต่อภาระงบประมาณของภาครัฐและค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในการจัดสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุ จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะต้องศึกษาแนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน กรณีศึกษาจังหวัดยะลา

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับกฎหมายและสวัสดิการของผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลคอกช้าง จังหวัดยะลา

2.2 เพื่อกำหนดแนวทางโครงสร้างของกฎหมายสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลคอกช้าง จังหวัดยะลาอย่างเหมาะสม

3. แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แนวคิดผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุเป็นคำที่มีการใช้คำอื่นแทนจำนวนมาก เช่น ผู้สูงวัย คนชรา หรือผู้เฒ่า เป็นต้น ผู้สูงอายุ (older person) คือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป (รสรินทร์ เกรย์และคณะ, 2556) แต่เพราะจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นทำให้ภายหลังมีการเปลี่ยนแปลงเกณฑ์เรื่องอายุ ของผู้สูงอายุ ประเทศกำลังพัฒนาจำนวนมากนิยามผู้สูงอายุคือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ประชากรผู้สูงอายุแบ่งออกเป็น 3 ช่วงวัย ประกอบด้วย (อุทัยทิพย์ เจียวิวรรณ์กุล, 2558) ผู้สูงอายุตอนต้น คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 60 ถึง 69 ปี เป็นประชากรผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่แข็งแรง ช่วยเหลือตนเองได้ ส่วนหนึ่งทำงาน ผู้สูงอายุตอนกลาง คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุระหว่าง 70 ถึง 79 ปี เป็นประชากรผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่แข็งแรงลดลง มีภาวะเจ็บป่วยเพิ่มขึ้น อาจเป็นภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง แต่ส่วนใหญ่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และผู้สูงอายุตอนปลาย คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุนับตั้งแต่ 80 ปี มีภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง มี ภาวะทุพพลภาพ ช่วยเหลือตนเองได้ลดลง และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องจนสิ้นอายุขัย

3.2 กฎหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

บทบัญญัติคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีดังต่อไปนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีบทบัญญัติกล่าวถึงผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบทบัญญัติภายใต้ หมวด 5 ว่าด้วยแนว นโยบายแห่งรัฐดังนี้ หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 81 รัฐพึงช่วยเหลือและสงเคราะห์ผู้สูงอายุและผู้พิการให้มีสุขภาพ กำลังใจ และความหวังในชีวิต เพื่อสามารถดำรงตนอยู่ได้ตามสมควร รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุไว้ดังนี้ หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 54 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา 80 รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็ก

และเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิง และชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของ ชุมชน รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีบทบัญญัติที่บรรจุหลักการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุไว้ดังนี้ หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 40 บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังต่อไปนี้ (6) เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ หรือผู้พิการหรือทุพพลภาพ ย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาตัวอย่างเหมาะสม และย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 53 บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปี บริบูรณ์และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรี และความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ มาตรา 80 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบาย ด้านสังคม การสาธารณสุข การศึกษา และวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้ (1) คุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน สนับสนุนการอบรมเลี้ยงดู และให้ การศึกษาปฐมวัย ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็น ปึกแผ่นของสถาบันครอบครัวและชุมชน รวมทั้งต้องสงเคราะห์และจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและพึ่งพา ตนเองได้ มาตรา 84 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้ (4) จัดให้มีการออมเพื่อการดำรงชีพในยามชราแก่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ อย่างทั่วถึง (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563)

สิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุตามพระราชบัญญัติ ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

ผู้สูงอายุ มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ
2. การศึกษา การศาสนา และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต
3. การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม
4. การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน
5. การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยโดยตรง แก่ผู้สูงอายุในอาคาร สถานที่ ยานพาหนะหรือการบริการสาธารณะอื่น
6. การช่วยเหลือด้านค่าโดยสารยานพาหนะตามความเหมาะสม
7. การยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ของรัฐ
8. การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกรังแกหรือถูกแสวงหาประโยชน์ โดยมีขอบด้วยกฎหมายหรือถูกทอดทิ้ง
9. การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไขปัญหาครอบครัว
10. การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง
11. การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพตามความจำเป็นอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม
12. การสงเคราะห์ในการจัดการศพตามประเพณี
13. ผู้อุปการะเลี้ยงดูบุพการีซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับการลดหย่อนภาษี ตามประมวลรัษฎากร (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2563)

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน กรณีศึกษาจังหวัดยะลา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็นดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นการให้บริการสวัสดิการของผู้สูงอายุในเทศบาลคอกช้าง โดยใช้แบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ แนวทางการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาความต้องการสวัสดิการผู้สูงอายุจำแนกเป็นรายด้าน 1. ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล 2. ด้านรายได้ 3. ด้านที่พักอาศัย 4. ด้านนันทนาการ 5. ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง 6. ด้านการบริการและเครือข่ายเกื้อหนุน เพื่อให้ทราบความต้องการที่แท้จริงในเรื่องสวัสดิการของผู้สูงอายุในแต่ละด้าน เพื่อเป็นแนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตไว้ 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ด้านเนื้อหา กำหนดขอบเขตไว้เฉพาะเรื่อง แนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน โดยมุ่งศึกษา

- 1) ข้อมูลเบื้องต้นการให้บริการสวัสดิการของผู้สูงอายุในเทศบาลคอกช้าง
- 2) ความต้องการสวัสดิการผู้สูงอายุจำแนกเป็นรายด้าน
- 3) แนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน

4.2 ด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้สูงอายุในเทศบาลคอกช้าง อำเภอธารโต จังหวัดยะลา โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยมีผู้ให้ข้อมูล จำนวนทั้งสิ้น 200 คนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ จำนวน 5

4.3 ขอบเขตการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ข้อมูลจากเอกสาร ตำรา แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ผู้นำกลุ่ม ผู้มีส่วนได้เสีย ผู้วิจัยทำหนังสือถึงนายสมศักดิ์ โภคารัตนกุล ปลัดเทศบาล ปฏิบัติหน้าที่นายกเทศมนตรีตำบลคอกช้าง เพื่อขอความร่วมมือและความอนุเคราะห์การเก็บรวบรวมข้อมูล

5. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน กรณีศึกษาจังหวัดยะลา ได้ผลการวิจัยดังนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้สูงอายุ จำนวน 200 ราย พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 เป็นเพศชาย จำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 ส่วนใหญ่เป็นอายุ 60-69 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.00 มีอาชีพ เกษตรกร จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 63.50 ในส่วนของการให้บริการผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลคอกช้าง จังหวัดยะลา มีการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการพร้อมข้อมูลหลักเกณฑ์การให้สวัสดิการ ร้อยละ 100 และมีหน่วยงานราชการทำการสำรวจและจัดทำข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ร้อยละ 98

5.2 การให้บริการผู้สูงอายุ ในเทศบาลตำบลคอกช้าง จังหวัดยะลา 1)ความต้องการด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล พบว่า ผู้สูงอายุต้องการในเรื่องการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพโรคร้ายไข้เจ็บให้แก่ผู้สูงอายุ

ร้อยละ 90 และการตรวจสุขภาพประจำปีให้แก่ผู้สูงอายุ ร้อยละ 89.5 ซึ่งผู้สูงอายุในพื้นที่ยังไม่ทราบถึงสิทธิและสวัสดิการในการเข้ารับการรักษาหรือดูแลสุขภาพในสถานพยาบาลเท่าที่ควร ซึ่งมีส่วนน้อยที่เข้าไปในสิทธิในการรักษาพยาบาลอยู่บ้าง ซึ่งทางเทศบาลตำบลคอกช้างได้มีเจ้าหน้าที่ประจำการ คอยให้คำปรึกษาและช่วยเหลือผู้สูงอายุในเรื่องของสุขภาพและการรักษาพยาบาล 2) ความต้องการสวัสดิการด้านรายได้ พบว่าผู้สูงอายุมีการจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุตามที่กฎหมายกำหนดและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพิ่มเติมในชุมชน ร้อยละ 100 รองลงมา จัดให้มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเพื่อผู้สูงอายุ ร้อยละ 97.5 และมีการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุจากหน่วยงานต่าง ๆ ร้อยละ 85 ควรจะมีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพผู้สูงอายุที่ดี เนื่องจากสวัสดิการบางตัว ผู้สูงอายุใช้เงินส่วนตัวในการดูแลรักษาตนเอง 3) ความต้องการสวัสดิการด้านที่พักอาศัย พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้มีการตรวจที่พักอาศัย ของผู้สูงอายุประจำปี ร้อยละ 96 รองลงมา คือ จัดหา ที่พักอาศัยแก่ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้และจัดให้ มีศูนย์บริการพักพิงผู้สูงอายุ ร้อยละ 95 และจัดให้มีครอบครัวอุปการะผู้สูงอายุ ร้อยละ 93.5 ควรจะมีการตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ที่จะเป็นการแก้ไขปัญหา ผู้สูงอายุที่ไม่มีผู้ดูแล ทำให้การวางแผนสวัสดิการของผู้สูงอายุตอบสนองความต้องการและได้ใช้ประโยชน์จริง 4) ความต้องการสวัสดิการ ด้านนันทนาการ พบว่า ผู้สูงอายุอยากให้มีการจัดให้มีกิจกรรมในวันสำคัญ ร้อยละ 99 รองลงมา ศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชน ร้อยละ 96 จัดให้มีการรวมกลุ่ม ชมรม หรือสมาคมผู้สูงอายุ ร้อยละ 94.5 และน้อยที่สุด จัดทัศนศึกษาตามความสนใจของผู้สูงอายุ ร้อยละ 80 ทางเทศบาลตำบลคอกช้าง ได้จัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุในทุก ๆ ปี และยังมีบริการยืมยืมปราสาทชาวบ้าน ผู้สูงอายุที่ทำคุณประโยชน์ให้กับสังคมทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญ 5) ความต้องการสวัสดิการด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดกิจกรรมให้ครอบครัวเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ ร้อยละ 100 รองลงมา ส่งเสริมคนในครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ ให้ความรู้ในการดูแล ร้อยละ 99 จัดให้มีการส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ ร้อยละ 98 และมีบริการด้านศาสนิกใจให้ผู้สูงอายุ ร้อยละ 80 หน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดูแลสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ โดยมีการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุเป็นประจำ ส่วนการอำนวยความสะดวกสถานที่ต่าง ๆ มีแต่เนื่องจากภูมิประเทศของเทศบาลตำบลคอกช้างเป็นภูเขา จะทำให้บางครั้งยากต่อก่อสร้าง 6) ความต้องการสวัสดิการด้านการบริการและเครือข่ายเกื้อหนุน พบว่า ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดกิจกรรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ ร้อยละ 90 รองลงมา จัดให้มีบริการชุมชนเคลื่อนที่โดยภาครัฐ ร้อยละ 88 และจัดให้มีศูนย์บริการชุมชนอเนกประสงค์แก่ผู้สูงอายุ ร้อยละ 75 ควรจะมีศูนย์บริการชุมชนอเนกประสงค์แก่ผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้เป็นการดูแลผู้สูงอายุครบทุกรูปแบบในที่เดียว เพื่อลดความยุ่งยากในการเดินทางให้แก่ผู้สูงอายุ และมีสวัสดิการที่ครบวงจรในการให้ความบริการช่วยเหลือ

5.3 แนวทางโครงสร้างของกฎหมายสวัสดิการผู้สูงอายุ สะท้อนให้เห็นภาพความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุในพื้นที่ เรื่องสวัสดิการ ในแต่ละด้านดังนี้ ด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล ผู้สูงอายุมีความต้องการภาครัฐเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพโรคร้ายไข้เจ็บให้แก่ผู้สูงอายุและมีการตรวจสุขภาพประจำปีให้แก่ผู้สูงอายุเป็นประจำทุกปี ในเรื่องด้านรายได้ของผู้สูงอายุ ต้องการให้ภาครัฐจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุตามที่กฎหมายกำหนดหรือมากกว่าที่กฎหมายกำหนดตามความเหมาะสมและยังต้องการให้มีการส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพิ่มเติมในชุมชนและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเพื่อผู้สูงอายุ เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุมีสวัสดิการเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่รัฐจัดสวัสดิการให้ ควรยกระดับการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุให้สามารถสร้างรายได้จากการกลุ่มผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน โดยภาครัฐให้การสนับสนุนกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ทั้งความรู้ และทักษะด้านต่างที่มีความจำเป็นในการดำเนินธุรกิจต่อไป ด้านที่พักอาศัย ผู้สูงอายุต้องการให้ภาครัฐมีการตรวจที่พักอาศัยของผู้สูงอายุประจำปี ควรจะมีสวัสดิการในการจัดหาที่พักอาศัยแก่ผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองไม่ได้

และจัดให้มีศูนย์บริการพักพิงผู้สูงอายุ ตลอดจนมีครอบครัวอุปการะผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ด้านนันทนาการ ผู้สูงอายุอยากให้มีการจัดให้มีกิจกรรมในวันสำคัญในโอกาสต่าง ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้แสดงพบปะผู้คนอื่น ลดความเหงา หรือโรคซึมเศร้า ศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชน จัดให้มีการรวมกลุ่ม ชมรม หรือสมาคมผู้สูงอายุและ จัดทัศนศึกษาตามความสนใจของผู้สูงอายุ ด้านความมั่นคงทางสังคม ครอบครัว ผู้ดูแลและการคุ้มครอง ผู้สูงอายุต้องการให้มีการจัดกิจกรรม ให้ครอบครัวเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ มีกระบวนการส่งเสริมคนในครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุ ให้ความรู้ในการดูแลผู้สูงอายุและจัดให้มีการส่งเสริมค่านิยมในการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ ด้านการบริการและเครือข่ายเกื้อหนุน ผู้สูงอายุต้องการให้มีการกิจกรรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ จัดให้มีบริการชุมชนเคลื่อนที่โดยภาครัฐและจัดให้มีศูนย์บริการชุมชน อเนกประสงค์แก่ผู้สูงอายุ

6. การอภิปรายผล

ผู้สูงอายุในเทศบาลคอกช้าง จังหวัดยะลา ส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิง ส่วนอายุของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่าง 60 – 69 ปี และมีอาชีพ เกษตร ซึ่งมีความสอดคล้องกับ (หมัดเฟาชีรูบามา และภุชดา มงคลศรี , 2561) ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ส่วนอายุของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ จะอยู่ระหว่าง 60 – 65 ปี และมีอาชีพ เกษตรกร (สมสมัย พิลาแดง ยุทธพล ทวะชาติและกัตถัญญู แก้วทานาม , 2557) ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดงพุง อำเภอตอนจวน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 63 – 64 ปี อาชีพ เกษตรกร ซึ่งจะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ เป็น ผู้หญิง อายุ 60 – 69 ปี มีอาชีพ เกษตรกร เทศบาลคอกช้าง ให้บริการ การจัดทำบัญชีผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการพร้อมข้อมูลหลักเกณฑ์การให้สวัสดิการและสำรวจและจัดทำข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ซึ่งดำเนินการตามสิทธิของผู้สูงอายุ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ (สมสมัย พิลาแดง ยุทธพล ทวะชาติ และกัตถัญญู แก้วทานาม , 2557) ผู้สูงอายุที่ได้รับบริการด้านสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลดงพุง อำเภอตอนจวน จังหวัดกาฬสินธุ์ เทศบาลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ในการดูแลเรื่องสวัสดิการผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุในเทศบาลคอกช้าง มีความต้องการด้านสุขภาพและการรักษาพยาบาล โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพโรคร้ายไข้เจ็บให้แก่ผู้สูงอายุ เบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุตามที่กฎหมายกำหนดและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพิ่มเติมในชุมชนและอย่างไรให้มี การตรวจที่พักอาศัยของผู้สูงอายุ ตลอดจนการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม และอยากให้อาสาสมัครเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุและการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับ (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ3กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ , 2558) การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย กรณีศึกษาพื้นที่ : เมืองพัทยา อ.บางละมุง จ.ชลบุรี อบต.ด่านชุมพล อ.บ่อไร่ จ.ตราด ความต้องการด้านบริการทางสังคม ส่วนใหญ่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก ความต้องการด้านสุขภาพ ส่วนใหญ่มีความต้องการหน่วยบริการดูแลสุขภาพ เยี่ยมบ้าน และให้ความรู้ผู้สูงอายุที่บ้าน ความต้องการด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคม กิจกรรมตาม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น ความต้องการการจัดตั้งกองทุนในชุมชน (ภุชณี ภูริพงศ์ สุพจน์ อินทวง และ กัญญามน อินทวง , 2558) แนวทางการพัฒนาการจัดการสวัสดิการของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนล่าง พบว่า การมีส่วนร่วม การได้รับการดูแล การบรรลุความพึงพอใจตนเอง ความมีศักดิ์ศรี ถ้าจะกล่าวถึงความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ มีความคล้ายคลึงกันในแต่ละท้องถิ่น ภาครัฐควรนำแต่ละประเด็นมาพิจารณาเพื่อให้เกิดความต้องการของแต่ละพื้นที่แท้จริง ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อภาครัฐและผู้สูงอายุที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรง ตลอดจนสามารถนำไปเป็นแนวทางและกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุได้ต่อไป

7. สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคใต้ชายแดน กรณีศึกษาจังหวัดยะลา มีการจัดทำบัญชีรายชื่อผู้สูงอายุที่ได้รับสวัสดิการพร้อมข้อมูลหลักเกณฑ์การให้โดยหน่วยงานราชการทำการสำรวจและจัดทำข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ในประเด็นความต้องการแสดงให้ทราบว่า ผู้สูงอายุต้องการความรู้เกี่ยวกับสุขภาพโรคร้ายไข้เจ็บให้แก่ผู้สูงอายุ การเข้ารับการรักษาหรือดูแลสุขภาพในสถานพยาบาล การจ่ายเบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุตามที่กฎหมายกำหนดและส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการเพิ่มเติมในชุมชน จัดให้มีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเพื่อ มีการตรวจที่פקอาศัยเป็นประจำ ควรมี การตั้งศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ที่จะเป็นการแก้ไขปัญหา ผู้สูงอายุที่ไม่มีผู้ดูแลและต้องการให้มีการจัดกิจกรรม ให้ครอบครัวเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ พร้อมทั้งส่งเสริมคนในครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแล

ในส่วนของกฎหมายสวัสดิการผู้สูงอายุ มีความจำเป็นที่จะต้องให้ภาครัฐเข้ามาเสริมความรู้เกี่ยวกับสุขภาพโรคร้ายไข้เจ็บให้แก่ผู้สูงอายุและมีการตรวจสุขภาพประจำปีให้แก่ผู้สูงอายุเป็นประจำทุกปี การจัดตั้ง กองทุนสวัสดิการเพิ่มเติมในชุมชนและกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเพื่อผู้สูงอายุ เพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุมีสวัสดิการ เพิ่มเติมนอกเหนือจากรัฐจัดสวัสดิการให้ ควรยกระดับการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุให้สามารถสร้างรายได้จาก การกลุ่มผลิตภัณฑ์ผู้สูงอายุในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน ส่งเสริมให้ครอบครัวเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุและการจัด กิจกรรมอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. วิธีการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มผู้นำกลุ่มและตัวแทน ผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลคอกช้าง ดังนั้นหากมีการศึกษา ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกลุ่ม พื้นที่ใกล้เคียงเพื่อให้ได้ผลการศึกษาตรงความต้องการที่แท้จริง

2. การศึกษาแนวทางและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสวัสดิการผู้สูงอายุ ควรเพิ่มเติมให้เห็น รูปแบบในการจัดสวัสดิการที่ชัดเจนว่าควรมีลักษณะการจัดการสวัสดิการ อย่างไร

8. เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. **กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.** (ออนไลน์),

<http://www.dop.go.th/th/laws/2/9/784>. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2563.

กฤษณ์ ภูริพงษ์ สุพจน์ อินทหว่าง และกัญญาภรณ์ อินทหว่าง. (2558). แนวทางการพัฒนาการจัด การสวัสดิการ ของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนล่าง. **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์. 1(2).**

ประชากรสูงวัยและแนวโน้มในอนาคต. (ออนไลน์). <https://intelligence.bussineseventsthailand.com>. สืบค้น เมื่อ วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2563.

รสรินทร์ เกรย์, อุมภรณ์ ภัทรวาณิชย์, เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และเรวดี สุวรรณพเก้า. (2556). **มนทัศน์ ใหม่ ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยาสังคมและสุขภาพ.** กรุงเทพฯ.

สมสมัย พิลาแดง ยุทธพล ทวะชาติ และ กตัญญู แก้วหานาม. (2557). ความต้องการสวัสดิการสังคมของ ผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดงพญา อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์. **วารสารรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์. 3(1).**

- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2558). **การจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย กรณีศึกษาพื้นที่ : เมืองพัทยา อ.บางละมุง จ.ชลบุรี อบต.ด่านชุมพล อ.บ่อไร่ จ.ตราด. เอกสารวิชาการที่10/2558**
- หมัดเพาชีรูบามา และกฤษดา มงคลศรี. (2561). **ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอกหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา.** ในการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 10 วันศุกร์ที่ 12 กรกฎาคม 2561. สงขลา.
- อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล. (2558). **สถานการณ์ของวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ. ในเอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการผู้สูงวัยและผู้สูงอายุ.** นนทบุรี: สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 2-10

LI002

ความเป็นอิสระในการสอบสวนของพนักงานสอบสวน

Independent inquiry of Inquiry official

พ.ต.อ.ปัญญา วิรุณพันธ์

Corresponding Author : พ.ต.อ.ปัญญา วิรุณพันธ์, เบอร์โทร 087-7401957

Email : wirunphan21@hotmail.com

บทคัดย่อ

เนื่องจากว่างานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานนี้ถือว่าเป็นงานหลักงานหนึ่งในการเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะเป็นการเริ่มรับรู้รับทราบเหตุการณ์ หรือข้อเท็จจริงในคดีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นของคดีความทางอาญา งานนี้จึงเป็นงานที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งและผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่ในงานสอบสวนนี้ก็คือพนักงานสอบสวน คำว่าพนักงานสอบสวนหมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน คือเจ้าพนักงานที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(6) ให้คํานิยามเอาไว้ และเป็นผู้ที่เข้าไปทำหน้าที่ในการรับเรื่องราวร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(7) ที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อพนักงานสอบสวนหรือต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายและการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ หรือมากล่าวโทษตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(8) คือบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ว่ามีบุคคลผู้หรือไม่ก็ได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น ทั้งจากผู้เสียหาย หรือผู้ที่พบเห็นเหตุการณ์หรือการกระทำผิดในคดีความทางอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนจะเป็นผู้ที่ทำการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(11) คือการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดี ซึ่งการสอบสวนก็คือ การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ และการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 คือให้เริ่มการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในทีใด เวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทอำนาจและหน้าที่ ที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย ซึ่งบทบาทอำนาจและหน้าที่สำคัญเช่นนี้ในกระบวนการยุติธรรมไทยได้มอบหมายให้พนักงานสอบสวนที่สังกัดในสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นส่วนใหญ่ที่เข้ามาทำหน้าที่พนักงานสอบสวนที่สามารถสอบสวนคดีความทางอาญาได้ทั่วไป เมื่ออำนาจการสอบสวนตกอยู่กับหน่วยงานนี้เพียงหน่วยงานเดียวจึงเป็นเสมือนการผูกขาดอำนาจการสอบสวนมาอย่างยาวนาน จึงทำให้การพัฒนาและการดูแลงานสอบสวนดูแลพนักงานสอบสวนเป็นไปอย่างมีข้อจำกัดไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างจริงจังและจริงจัง ประกอบกับพนักงานสอบสวนที่สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็คือเจ้าพนักงานตำรวจที่มียศ มีตำแหน่ง จึงต้องตกอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาแบบทหาร พนักงานสอบสวนที่มียศ มีตำแหน่ง ที่ต่ำกว่าจึงต้องเชื่อฟังคำสั่งของผู้ที่มียศ มีตำแหน่งที่สูงกว่าในสำนักงานตำรวจแห่งชาติด้วยกันไม่ว่าจะในสายงานสอบสวน

สายงานป้องกันและปราบปราม สายงานสืบสวน สายงานจราจร และสายงานอำนวยความสะดวก จึงมีชาวคราวอยู่บ่อยครั้งที่พนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงการทำงานจากผู้บังคับบัญชาทำให้สูญเสียความเป็นอิสระในการสอบสวน ไม่ว่าตั้งแต่การเริ่มคดีความที่มีผู้เข้ามาแจ้งความร้องทุกข์ กล่าวโทษ พนักงานสอบสวนมักถูกผู้บังคับบัญชาใช้อำนาจการบังคับบัญชาให้พนักงานสอบสวนกดเลขคดี ไม่มีการสอบสวนในคดีความเรื่องนั้น ๆ ทำให้การสอบสวนไม่คืบหน้า เกิดปัญหาประชาชนได้รับความเดือดร้อนจนต้องกลับมาร้องเรียนพนักงานสอบสวนให้ได้รับความเดือดร้อนต้องวิ่งเต้นขอย้ายหนึ่งานสอบสวนบ้าง สอบแข่งขันย้ายไปทำงานในองค์กรอื่นที่คิดว่าดีกว่าบ้าง ลาออกจากราชการบ้าง และแม้กระทั่งฆ่าตัวตายก็มีให้เห็นอยู่เป็นประจำ แม้กระทั่งคดีความที่พนักงานสอบสวนได้รับคำร้องทุกข์ออกเลขคดีก็ยังสามารถเข้ามาแทรกแซงการทำงานได้ทำให้สำนวนการสอบสวนเกิดความบิดเบี้ยวในพยานหลักฐาน ไปจนถึงการถูกแทรกแซงการทำความเห็นทางคดีก็ตามมา ทำให้ประชาชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในคดีความไม่ได้รับความรวดเร็วและเที่ยงธรรม

ผู้วิจัยมองเห็นปัญหาในเรื่องนี้มาโดยตลอดและเป็นเวลานาน จึงได้ทำงานวิจัยนี้ขึ้นมาโดยการพบเห็นจากประสบการณ์จริงส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นกับพนักงานสอบสวน และที่เกิดขึ้นกับคนในสังคมที่จะต้องเข้ามาใช้บริการทางคดีกับพนักงานสอบสวนที่สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติแล้วไม่ได้รับการตอบสนองให้เป็นไปในทางที่ถูกต้องตามระเบียบและกฎหมาย จึงเกิดกระแสให้มีการปฏิรูปตำรวจและปฏิรูปงานสอบสวน ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมปัญหาต่าง ๆ จากประสบการณ์ตรง และจากผู้คนในสังคม จากสื่อสารมวลชน เอกสารทางวิชาการ ตำรากฎหมาย บทความ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องทั้งของไทยและของต่างประเทศ เพื่อนำเสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับความเป็นอิสระในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาคดีที่ติดขัดให้กับสังคม เพราะหากพนักงานสอบสวนมีความเป็นอิสระปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีอาชีพและอยู่ภายใต้หลักสุจริต หลักนิติธรรมก็จะทำให้ต้นทุนของกระบวนการยุติธรรมไทยเกิดความเชื่อมั่นศรัทธาต่อคนในสังคมมากยิ่งขึ้น

ผลที่ได้จากการทำวิจัยในครั้งนี้ทำให้สังคมได้รับทราบผลกระทบจากการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่ผ่านมามีเกิดจากสาเหตุหรือปัญหาอะไรที่คนในสังคมเข้ามาใช้บริการทางคดีแล้วไม่ได้รับการตอบสนองที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเที่ยงธรรม เพื่อที่จะได้ช่วยกันหาวิธีการแก้ไข ให้ทุกภาคส่วนได้มองเห็นว่างานสอบสวนไม่ใช่เป็นเพียงความรับผิดชอบของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพียงหน่วยงานเดียวเท่านั้น แต่เป็นของทุกคนในสังคม เพราะถ้าผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่พนักงานสอบสวนถูกแทรกแซงย่อมจะส่งผลถึงประสิทธิภาพการทำงานในหน้าที่อย่างแน่นอน และผลนั้นก็กระทบต่อผู้คนในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากพนักงานสอบสวนมีความเป็นอิสระในการสอบสวนย่อมจะเป็นการดีต่อการทำหน้าที่ ผลดีต่อสำนวนการสอบสวนและคดีความ และต่อกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ

แต่การที่จะแยกงานสอบสวนออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติไปตั้งเป็นเอกเทศในทันทีนั้นคงจะเป็นไปได้ยาก เพราะงานสอบสวนอยู่กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติมานานและมีหน่วยงานในสังกัดเดียวกันที่พนักงานสอบสวนยังจะต้องได้รับการสนับสนุนเพื่อให้บริการประชาชนทางคดีความทางอาญาประ สบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีและรวดเร็ว พนักงานสอบสวนจึงยังมีความจำเป็นที่จะต้องอยู่ในสังกัดของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่การอยู่ในสังกัดขององค์กรนี้จะเป็นผลดีกับการทำงานของพนักงานสอบสวนและส่งผลกระทบต่อคนในสังคมให้น้อยที่สุดก็ต้องแยกงานสอบสวนออกมาจากหน่วยงานฝ่ายป้องกันและปราบปราม และสายงานอื่น ๆ ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติด้วยกัน เพราะสายงานสอบสวนเป็นงานเอกสารคดีความทางอาญา เหมือนกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอื่น ๆ มีเอกสารในความรับผิดชอบจำนวนมาก คดีความเกิดมาก ย่อมต้องมีบุคลากรจำนวนมากในสายงาน เพื่อให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ งานสอบสวนจึงเป็นหน่วยงานใหญ่หน่วยงานหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมของไทย การที่เป็นเพียงแผนกงานย่อยงานหนึ่งในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงยังไม่เพียงพอเพราะจะขาดการดูแลเอาใจใส่ที่ไม่ดีพอและถูกแทรกแซงได้โดยง่าย

ดังนั้น จึงเสนอให้มีการแยกงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ออกมาตั้งเป็น กองบัญชาการ ตำรวจสอบสวน กองบังคับการตำรวจสอบสวน และสถานีตำรวจสอบสวน มีผู้บังคับบัญชาสูงสุดคือ ผู้บัญชาการตำรวจสอบสวน มีงานฝ่ายคดีและงานฝ่ายอำนวยการคอยสนับสนุนการทำงานของพนักงานสอบสวนให้มีการบังคับบัญชาตนเองในสายงานสอบสวน แต่งตั้งโยกย้ายกันภายในกองบัญชาการตำรวจสอบสวน พิจารณาความดีความชอบกันเองภายใน กระทำผิดตรวจสอบและพิจารณาทัณฑ์กันเอง ในส่วนฝ่ายคดีตั้งแต่พนักงานสอบสวน ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนฝ่ายคดีขึ้นไปจนถึงระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เข้ามาดูแลงานสอบสวนจะต้องจบการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต พนักงานสอบสวนมีความเป็นอิสระในการรับคดี การสอบสวน และการทำความเห็นทางคดี พนักงานสอบสวนทำงานต้องอยู่ภายใต้หลักสุจริต มีคุณธรรม จริยธรรมยึดถือจรรยาบรรณและหลักกฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ เชื่อมมั่นว่าสังคมจะได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและจากกระบวนการยุติธรรมของไทยทั้งระบบ

ความสำคัญของปัญหา

ในฐานะพนักงานสอบสวนเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรมที่มีบทบาทเป็นอย่างมากในการอำนวยความสะดวกทางอาญาให้มีความสะดวกรวดเร็ว เทียบธรรม ถ้าหากพนักงานสอบสวนสามารถสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างอิสระเป็นมืออาชีพ ก็จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดความรวดเร็ว ถูกต้อง เทียบธรรม ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ความเป็นมาของปัญหา

เนื่องจากว่าสังคมไทยในปัจจุบันนี้มีประชากรเพิ่มมากขึ้นในสังคม ปัญหาอาชญากรรมจึงมีมากตามมา และอาชญากรรมที่เกิดขึ้นนับวันจะรุนแรงและมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น คดีความทางอาญาต่าง ๆ ที่จะเข้ามาในกระบวนการยุติธรรมก็ต้องผ่านเข้ามาทางพนักงานสอบสวน หากพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรม ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มีความเป็นมืออาชีพและไม่มีความเป็นอิสระตกอยู่ภายใต้การถูกแทรกแซงการทำหน้าที่ย่อมจะส่งผลเสียหายต่อการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำเข้าสำนวนการสอบสวนส่งต่อให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอื่นตรวจสอบพิจารณาที่มีความเห็นและนำขึ้นสู่ศาลพิจารณาพิพากษาต่อไป ย่อมสุ่มเสี่ยงที่จะทำให้กระบวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนเกิดความไม่ถูกต้อง ล่าช้า ผู้เกี่ยวข้องในคดีและสังคมไม่ได้รับความเป็นธรรม ส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบเกิดการเสื่อมศรัทธา เพราะไม่สามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับคนในสังคมได้

ดังนั้น เพื่อให้คนทุกคนในสังคม หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม หรือทุกหน่วยงานในสังคม โดยเฉพาะสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ตระหนักถึงปัญหาของงานสอบสวนและปัญหาของพนักงานสอบสวนที่เกิดขึ้นมีความเป็นมาอย่างไร ซึ่งปัญหานี้ไม่เพียงแต่เป็นปัญหาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพียงหน่วยงานเดียวที่จะต้องเข้ามาแก้ไขแต่นี้คือปัญหาของทุกคนในชาติ และของทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่จะต้องรีบช่วยกันเข้ามาแก้ไข เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทั้งระบบขาวสะอาด เป็นที่พึงของทุกคนในสังคมได้เมื่อมีคดีความทางอาญาเกิดขึ้นและต้องพึ่งพากระบวนการยุติธรรม งานวิจัยเรื่องความเป็นอิสระในการสอบสวนของพนักงานสอบสวน จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนทุกภาคส่วนจะต้องรับรู้รับทราบ และเข้ามาแก้ไขเยียวยาอย่างเร่งด่วน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อให้ทราบถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาที่เกี่ยวกับความเป็นอิสระจากผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนในการสอบสวน
2. เพื่อให้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีหรือหลักที่เกี่ยวกับความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนทั้งของไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อให้ทราบถึงกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนในการสอบสวน
4. เพื่อนำปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนมาวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงปัญหา เหตุและผลแห่งปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อหาแนวทางแก้ไข
5. เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหา เหตุของปัญหา และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนในการสอบสวน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพส่วนหนึ่งอาศัยประสบการณ์ของผู้ทำการวิจัยเอง เนื่องจากปฏิบัติหน้าที่พนักงานสอบสวนมาเป็นเวลาสี่สิบห้าปีย่อมทราบปัญหาและอุปสรรคของพนักงานสอบสวน และศึกษาจากหนังสือ เอกสารตำราทางวิชาการต่าง ๆ วารสาร กฎหมาย สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารมวลชน บทความกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับงานสอบสวนและการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ทั้งของไทยและต่างประเทศ และนำปัญหาเหล่านั้นมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแก้ไขปัญหาต่อไป

ผลการวิจัยวิเคราะห์ข้อมูล

ทำให้ทราบว่าพนักงานสอบสวนมีบทบาทและหน้าที่อย่างไร มีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมอย่างไร พนักงานสอบสวนในปัจจุบันนี้สังกัดอยู่ในหน่วยงานใดบ้าง แต่ละหน่วยงานที่มีพนักงานสอบสวนมีบทบาทอำนาจและหน้าที่อย่างไร ในแต่ละหน่วยงานพนักงานสอบสวนมีปัญหาถูกแทรกแซงหรือไม่ มีการทำงานกันอย่างไร พนักงานสอบสวนที่สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติเข้ามาดำรงตำแหน่งกันอย่างไร มีใครบ้างเป็นผู้บังคับบัญชาและเกิดปัญหาใดกับการทำงานของพนักงานสอบสวนบ้างและส่งผลกระทบต่อคนในสังคมอย่างไร ทำให้กระบวนการยุติธรรมขาดความเชื่อมั่นอย่างไร และนำปัญหาต่าง ๆ มาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับของต่างประเทศเป็นอย่างไร การนำเอาการสอบสวนของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้จะดีหรือไม่ และเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้เพื่อสร้างความเป็นอิสระให้พนักงานสอบสวนทำงานอย่างมืออาชีพเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

อภิปรายผลการวิจัย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดบทบาทอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะเข้ามาดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแยกกันไว้อย่างเด็ดขาดตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน มีบทบาทในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดนำเข้าสู่สำนวนการสอบสวนเสร็จแล้วสรุปสำนวนการสอบสวนมีความเห็นทางคดี เมื่อทำการสอบสวนเสร็จสิ้นก็ต้องส่งสำนวนการสอบสวนต่อไปยังพนักงานอัยการ ซึ่งตามกฎหมายห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อน ถือว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญในการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นผู้พิจารณาพยานหลักฐานในสำนวนการ

สอบสวนที่พนักงานสอบสวนเสนอมาแล้ววินิจฉัยสั่งคดีเสร็จก็นำคดีความขึ้นสู่ศาล และทำหน้าที่ตลอดทั้งการดำเนินคดีอาญาทางศาลในฐานะทนายแผ่นดิน จากนั้นศาลก็จะเป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีต่อไป

จะเห็นได้ว่ากระบวนการสอบสวนคดีอาญาของไทยถือเป็นเงื่อนไขในการฟ้องคดีอาญาของพนักงานอัยการ งานสอบสวนจึงเป็นงานที่สำคัญอีกงานหนึ่งในสามหน่วยงานหลักของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพราะถ้าหากไม่มีการสอบสวน พนักงานอัยการก็ไม่มีอำนาจฟ้อง ศาลก็จะมีคดีอาญาใดที่ผ่านมาจากพนักงานอัยการให้ได้พิจารณาพิพากษาเลย เว้นเสียจากช่องทางที่ผู้เสียหายฟ้องเองซึ่งก็เป็นส่วนน้อยในการดำเนินคดีอาญาของไทย

เมื่องานสอบสวนเป็นงานสำคัญผู้ที่เข้ามาทำหน้าที่พนักงานสอบสวนก็ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านกฎหมายและมีความรู้ความสามารถในการสอบสวนและการทำสำนวนการสอบสวน เพื่อให้สามารถตั้งประเด็นการสอบสวนได้อย่างถูกต้องตรงประเด็น และสามารถสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเข้าสู่สำนวนการสอบสวนในคดีความทางอาญาต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องครบถ้วนเพียงพอที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดต่าง ๆ แห่งคดีความที่เกิดขึ้น มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้น พนักงานสอบสวนที่เข้ามาทำหน้าที่สอบสวนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นพนักงานสอบสวนทำงานอย่างมืออาชีพมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจการบังคับบัญชา โดยเฉพาะของผู้บังคับบัญชาที่ไม่รู้กฎหมายที่ตีพ้อ ไม่รู้และไม่เข้าใจในการทำสำนวนการสอบสวน และไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้ใดทั้งสิ้น จึงจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างอิสระและเป็นมืออาชีพ

ความเป็นมืออาชีพและความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนในปัจจุบันนี้ ยังไม่ถึงเวลาที่งานสอบสวนจะถูกแยกออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยทันที เนื่องจากว่าการสร้างพนักงานสอบสวนขึ้นมาใหม่เพื่อให้เข้ามาทำหน้าที่พนักงานสอบสวนนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย จะต้องใช้คนใช้เวลาใช้งบประมาณ อีกทั้งงานสอบสวนยังมีงานอื่นเข้ามาเกี่ยวข้องสนับสนุน ซึ่งหน่วยงานสนับสนุนต่าง ๆ เหล่านี้ก็ยังคงอยู่ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่จะคอยบูรณาการกันอยู่ จึงยังเป็นไปได้ยากที่จะแยกงานสอบสวนออกไปจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติตามแนวความคิดขององค์กรปฏิรูปต่าง ๆ เสนอแนะมาผู้วิจัยไม่เห็นด้วย การที่จะสร้างพนักงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติทำงานได้อย่างมืออาชีพและให้มีความเป็นอิสระอย่างจริงจังและยังอยู่ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงเห็นผลจะเป็นรูปธรรมมากกว่าและเกิดผลดีต่อการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนมากกว่า เพื่อให้อำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญาให้กับคนในสังคมเดินต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง รวดเร็ว เทียบธรรม แต่ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำลังดำเนินการปฏิรูปงานสอบสวนโดยการตั้ง กองบังคับการกฎหมายและคดี ขึ้นตรงต่อ กองบัญชาการตำรวจต่าง ๆ นั้น ไม่ได้ส่งผลให้พนักงานสอบสวนทำงานได้อย่างมืออาชีพหรือส่งผลถึงความเป็นอิสระของพนักงานสอบสวนเลย เป็นเพียงการขยายโอกาสให้มียาผลตำรวจเพิ่มให้มีรองผู้บังคับการเพิ่มขึ้นมาแก้ปัญหาความรับผิดชอบคดีความเห็นแย้งของพนักงานอัยการเท่านั้น แต่งานสอบสวนและพนักงานสอบสวนยังคงไม่ได้รับการแก้ไข

การแยกงานสอบสวนออกตั้งเป็น กองบัญชาการตำรวจสอบสวน ตั้งควบคู่ไปกับกองบัญชาการตำรวจต่าง ๆ กับการตั้งกองบังคับการตำรวจสอบสวนควบคู่ไปกับกองบังคับการตำรวจต่าง ๆ และการตั้งสถานีตำรวจสอบสวนควบคู่ไปกับสถานีตำรวจต่าง ๆ สำนักงานตำรวจแห่งชาติและรัฐบาลสามารถที่จะพิจารณาดำเนินการได้ในทันที เพื่อให้พนักงานสอบสวนทำงานได้อย่างเป็นอิสระจากการถูกแทรกแซงของผู้บังคับบัญชาที่ไม่รู้กฎหมายและไม่รู้งานสอบสวน และจะได้พนักงานสอบสวนที่เต็มโตขึ้นในสายงานสอบสวนทำงานอย่างมืออาชีพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างต่อเนื่องถูกต้อง รวดเร็ว เทียบธรรม

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย จะเห็นได้ว่าพนักงานสอบสวนคือเจ้าพนักงานส่วนหนึ่งที่ทำหน้าที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมของไทย ถึงแม้พนักงานสอบสวนของไทยส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าพนักงานตำรวจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ตาม จึงไม่ใช่เป็นเพียงเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเท่านั้น แต่เป็นเจ้าพนักงานที่จะต้องทำหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อนำมาซึ่งความถูกต้องเที่ยงธรรมของสังคมและทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข

เมื่อพนักงานสอบสวนที่สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติคือส่วนหนึ่งที่สำคัญยิ่งของกระบวนการยุติธรรมทำหน้าที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจการบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาที่หลากหลายสายงานนอกจากผู้บังคับบัญชาของสายงานสอบสวน ผู้บังคับบัญชาที่ไม่มีอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแต่กับสร้างปัญหาเข้ามาแทรกแซงการทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนทำให้กระบวนการสอบสวนเกิดความเสียหาย สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนที่เข้ามาใช้บริการด้านคดีความอยู่เนื่อง ๆ พนักงานสอบสวนเองก็เกิดความลำบากใจในการปฏิบัติหน้าที่บ้างก็ขอย้ายสายงาน บ้างก็สอบแข่งขันไปทำงานที่หน่วยงานอื่นเมื่อมีโอกาส บ้างก็ลาออก ข้าราชการไปกว่านั้นถึงกับฆ่าตัวตาย ส่งผลให้พนักงานสอบสวนขาดความเป็นมืออาชีพและไม่มีความเป็นอิสระด้อยกว่าเจ้าพนักงานอื่นที่ทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมด้วยกันทั้งที่พนักงานสอบสวนพนักงานอัยการ ศาล คือเจ้าพนักงานหลักที่ทำหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเปรียบเสมือนเป็นสามเสาหลักของกระบวนการยุติธรรมเลยก็ว่าได้ เมื่อพนักงานสอบสวนไม่เป็นมืออาชีพขาดความเป็นอิสระด้อยกว่าเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมอื่น จึงทำให้การทำหน้าที่ของพนักงานสอบสวนพลอยถึงการทำหน้าที่ของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมอื่นด้อยและขาดความน่าเชื่อถือลงไปด้วย หากพนักงานสอบสวนเป็นมืออาชีพมีความเป็นอิสระในการทำงานอยู่ภายใต้หลักสุจริตและนิติธรรมยึดมั่นในศีลธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณพนักงานสอบสวน ก็จะสามารถทำหน้าที่ได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว เที่ยงธรรม นำพากระบวนการสอบสวนและกระบวนการยุติธรรมให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรมมีเกียรติและศักดิ์ศรีสมเป็นหนึ่งในสามเสาหลักของกระบวนการยุติธรรม

ดังนั้น การที่จะสร้างความเป็นมืออาชีพให้กับพนักงานสอบสวนแม้ยังไม่ถึงเวลาที่เหมาะสมที่จะแยกงานสอบสวนออกจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ แต่ก็ควรที่จะแยกงานสอบสวนออกจากสายงานอื่นของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เนื่องจากว่างานสอบสวนเป็นงานใหญ่และสำคัญมีเอกสารสำคัญทางคดีจำนวนมากอยู่ในความรับผิดชอบ มีบุคลากรงานสอบสวนหากได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอก็จะมีเป็นจำนวนมากเทียบเท่าหน่วยงานสองเสาหลักของกระบวนการยุติธรรม จึงจำเป็นและเร่งด่วนเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแยกงานสอบสวนออกเป็นเอกเทศแต่อยู่ในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติไปก่อนโดยแยกออกมาตั้งเป็น “กองบัญชาการตำรวจสอบสวน” “กองบังคับการตำรวจสอบสวน” และ “สถานีตำรวจสอบสวน” บุคลากรที่จะเข้ามาทำหน้าที่พนักงานสอบสวน ผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวน และผู้บังคับบัญชาที่จะเข้ามาดูแลควบคุมงานสอบสวน จะต้องเป็นผู้ที่จบการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต เลื่อนไหลเติบโตขึ้นไปในสายงานสอบสวน และที่สำคัญผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติซึ่งเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวนทั่วประเทศควรที่จะจบนิติศาสตรบัณฑิตและเนติบัณฑิต จึงจะสร้างความเชื่อมั่น เชื่อถือ ศรัทธา ให้กับกระบวนการยุติธรรมด้วยกันและประชาชนทุกคนในสังคม และในกองบัญชาการตำรวจสอบสวนต้องจัดให้มีฝ่ายอำนวยการคอยสนับสนุนการทำงานของฝ่ายสอบสวน แต่ไม่สามารถเข้ามาแทรกแซงการทำงาน of พนักงานสอบสวนได้

เมื่อแยกงานสอบสวนออกมาตั้งเป็นเอกเทศดังกล่าวแล้ว จะต้องสร้างหลักกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ จริยธรรม จรรยาบรรณ สร้างบรรทัดฐานการสอบสวนให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันเหมือนดัง คำพิพากษาของศาลฎีกาเข้ามากำกับควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน ตั้งแต่การเข้ามาดำรง ตำแหน่งของพนักงานสอบสวน การทำหน้าที่สอบสวน ไม่ให้ผู้บังคับบัญชาหรือบุคคลใด ๆ เข้ามาแทรกแซงการ ปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน หากทำได้เชื่อมั่นว่าพนักงานสอบสวนจะเป็นตัวจักรสำคัญแห่งต้นทางของ กระบวนการยุติธรรมจะนำพาทุกหน่วยงานของกระบวนการยุติธรรมใสสะอาดบริสุทธิ์ยุติธรรมได้อย่างแน่นอน ทำให้สังคมและคนทุกคนในสังคมไม่ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพและได้รับการบริการทางคดีที่รวดเร็วถูกต้อง เทียง ธรรม ทำให้ประชาชนได้รับการบริการอย่างเสมอภาคเกิดความสงบสุขร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

ให้รัฐบาลนำผลการวิจัยนี้ไปจัดเสวนาเชิงปฏิบัติการโดยมีผู้บริหารฝ่ายกฎหมายและฝ่ายปฏิบัติ ของสามเสาหลักในกระบวนการยุติธรรมอันประกอบด้วย พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล เข้าถกแถลง ถึงข้อดีข้อเสียของการแยกงานสอบสวนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติออกตามผลการวิจัยนี้เพื่อหาข้อสรุปนำไป ปฏิบัติ จากนั้นอาจจะจัดให้มีการทำประชาพิจารณ์เพื่อฟังความคิดเห็นของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ทุกภาคส่วน นำมาสนับสนุนการปฏิบัติในการแยกงานสอบสวนตามงานวิจัยต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ให้ดูผลการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับงานสอบสวนว่าเป็นอย่างไรใน ขณะที่เริ่มทำการวิจัย กระบวนการยุติธรรมและคนในสังคมเกิดปัญหาข้อขัดข้องอะไรเกี่ยวกับการปฏิบัติ หน้าที่ของพนักงานสอบสวน และจะมีวิธีการแก้ไขอย่างไรที่ดีกว่าเพื่อความสงบสุขของสังคมอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- วิรุฒม์ ศิริสวัสดิบุตร. (2559). **โรคแมบบปฏิรูปตำรวจปฏิรูปงานสอบสวน**. กรุงเทพฯ.โรงพิมพ์เดือนตุลา.
ปรัชญาชัย ดัชฎยาวัตร.
สันติ ผิวทองคำ. (2558). **บทความงานสอบสวนปฏิรูปตำรวจ**. แพร์.เพจ ร้อยเวร.
น้ำแท้ มีบุญสูงล้ำ. (2563). **กระบวนการเปรียบเทียบการสอบสวนตามมาตรฐานสากล**. กรุงเทพฯ.
เครือข่ายประชาชนปฏิรูปตำรวจ.

LI003

การเมืองในสถาปัตยกรรมรัฐสภาไทย

The Politics in Architecture of Thai Parliament

อรณัฐ ปิยะจารุวัฒน์

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการปกครอง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Correspondence Author : อรณัฐ ปิยะจารุวัฒน์

Email : sasi-3@windowslive.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานการศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมของอาคารรัฐสภาไทยกับการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องแนวคิดของสถาปัตยกรรมในการเมือง ความเป็นมา ตลอดจนหาความหมายทางการเมืองของอาคารรัฐสภาไทย ทั้งนี้ใช้วิธีศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสาร (Documentary) ผ่านหนังสือ บทความวิชาการ และหนังสือพิมพ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการก่อสร้างของอาคารรัฐสภาไทย

ผลการวิจัย พบว่า ประการแรก สถาปัตยกรรมโดยเฉพาะสถาปัตยกรรมที่ปรากฏในสถานที่ราชการมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองอย่างมีนัยยะสำคัญ อาทิ อาคาร รูปปั้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาปัตยกรรมที่ปรากฏให้เห็นผ่านของอาคารรัฐสภาไทย ประการที่สอง ความเป็นมาของสถาปัตยกรรมอาคารรัฐสภาไทยที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองทางการเมืองไทยอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่อาคารรัฐสภาแห่งแรกของประเทศ พระที่นั่งอนันตสมาคมซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองการปกครองของประเทศ หรือการมีนัยยะแอบแฝงในแง่ของการแทนที่จากระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ไปสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อาคารรัฐสภาแห่งที่ 2 ของประเทศ ถนนอุทองใน ที่เริ่มก่อสร้างในช่วงของการปกครองในระบอบเผด็จการทหาร สถาปัตยกรรมที่ปรากฏในอาคารรัฐสภาแห่งนี้จึงมุ่งการเน้นสื่อสารต่อนานาชาติในมุมมองใหม่ สะท้อนความทันสมัยตามแบบตะวันตก และอาคารรัฐสภาแห่งที่ 3 ของประเทศ สักปายะสภาสถาน ซึ่งสถาปัตยกรรมของอาคารถูกออกแบบภายใต้แนวคิดการเมืองศีลธรรม แต่ในอีกด้านหนึ่งก็แฝงไว้ด้วยการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย

คำสำคัญ : การเมือง, สถาปัตยกรรม, อาคารรัฐสภาไทย

Abstract

This research focuses on the architecture of the Thai Parliament Building and politics. The objective of this study is to understand architecture in politics, history of the Thai Parliament Building and the political meaning of the Parliament building. This research is conducted by means of interpretation through books, research paper and news related to

construction in terms of concept, area selection and selection of Thai Parliament Building's construction.

The findings point out that, first, Architecture, especially those in government buildings, has significant political implications in most of the architecture of the Thai Parliament Building.

Secondly, it is found that the Thai Parliament Building has a history of buildings that are always associated with Thai political events. Both of the country's first parliament buildings: the Ananta Samakhom Throne Hall, are the place representing the transition from the old regime to the new regime. They have the implication of the replacement of a democratic regime on the former absolute monarchy. For the second parliament building in the country: the U Thong Nai Parliament Building, it was built during the long period of the military dictatorship. Thus the architecture that appears in this parliament building is modern in order to focus on communicating to foreign nations and efforts to become a modern country in a western style.

Finally, for the Thai 3rd Parliament Building called "Sappaya Saphasathan " is full of moral stories that are the focus

KEYWORDS : Politic, Architecture, Thai Parliament

1. บทนำ

งานการศึกษาสถาปัตยกรรมกับการเมืองไทยเป็นงานการศึกษาที่ปรากฏขึ้นอยู่แล้วในการเมืองไทย อาทิ วิทยานิพนธ์ เรื่อง อนุสาวรีย์ไทย : การศึกษาในเชิงการเมือง ของ พิบูลย์ หัตถกิจโกศล (พ.ศ. 2527) บทความ สงครามอนุสาวรีย์กับรัฐไทย ของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (พ.ศ. 2533) วิทยานิพนธ์ เรื่อง นโยบายการเมืองของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยในสังคมไทย ของ มาลินี คัมสุภา (พ.ศ. 2541) ซึ่งงานศึกษาทั้ง 3 ชิ้นต่างมุ่งหาความหมายทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับอนุสาวรีย์ แต่การศึกษาสถาปัตยกรรมกับการเมืองไทยไม่ได้ถูกจำกัดอยู่เพียงแค่อนุสาวรีย์เท่านั้น การศึกษาได้ขยายอาณาเขตการศึกษาไปถึงพื้นที่สถาปัตยกรรมของอาคารสถานที่ราชการ อาทิ วิทยานิพนธ์ เรื่อง ความหมายทางการเมืองของลักษณะทางสถาปัตยกรรมของอาคารราชการไทย ศึกษากรณีศาลากลางจังหวัด ของ นิติ เชื้อสถาปนศิริ (พ.ศ. 2544) หรืองานการศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถาปัตยกรรมอาคารรัฐสภาไทยอย่าง บทความ อาคารรัฐสภากับสัญลักษณ์ของระบอบประชาธิปไตยไทย ของ คัมพงค์ หนูบรรจง (พ.ศ. 2551) ผลของงานศึกษาเหล่านี้ต่างในแง่มุมมองทางการเมืองที่แตกต่างจากเดิมอย่างที่ผ่านมา ทำให้สถาปัตยกรรมกลายเป็นพื้นที่ในการศึกษาทางการเมืองที่ไม่อาจละเลยต่อการเข้าไปทำความเข้าใจความหมายที่ปรากฏขึ้นได้ ประกอบกับเหตุการณ์การหายไปของหมุดคณะราษฎร ณ ลานพระบรมรูปทรงม้า ที่ปรากฏเป็นข่าวเมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2560 และอนุสาวรีย์ปราบกบฏ เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2561 ซึ่งทั้งสองต่างเป็นวัตถุที่ถูกสร้างโดยกลุ่มคณะราษฎร และมีนัยยะทางการเมืองในสถาปัตยกรรมอย่างไม่อาจไม่อาจปฏิเสธได้ การหายไปของวัตถุทั้ง 2 ชี้ม่วย่อมแสดงถึงความหมายในตัวเองของวัตถุทั้งสองชิ้นที่ไม่ถูกยอมรับในการมีอยู่ต่อพื้นที่ทางการเมืองในปัจจุบัน วัตถุทั้งสองชิ้นจึงถูกทำให้ต้องหายไป ประกอบกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่กำลังมีการดำเนินการสร้างอาคารรัฐสภาแห่งที่ 3 ขึ้นในประเทศ ซึ่งเป็นแบบอาคารที่มีแนวความคิดมาจากเรื่องศีลธรรม จึงนำไปสู่ความน่าสนใจของการเป็นพื้นที่ในการศึกษา นอกจากการเป็นอาคารสถานที่ราชการที่เป็นสถานที่ในการดำเนินการทางการเมืองโดยตรงแล้ว แบบของอาคารรัฐสภาแห่งนี้มี

ที่มาจากแนวคิดทางศาสนา ซึ่งเป็นแนวคิดที่ควรจัดให้อยู่เหนือหรือแยกออกจากการเมืองมาโดยเสมอ อาคารรัฐสภาแห่งใหม่จึงเป็นพื้นที่ที่ควรจะไปทำความเข้าใจต่อการเมืองที่แฝงอยู่ในสถานที่ทางการเมืองแห่งใหม่ของประเทศ งานวิจัยชิ้นนี้จะทำการศึกษาศาปัตยกรรมของอาคารรัฐสภาตั้งแต่ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์เพื่อทำความเข้าใจพัฒนาการทางการเมืองกับสถาปัตยกรรมรัฐสภาที่ปรากฏขึ้นในปัจจุบัน และทำการศึกษาอาคารรัฐสภาสัปปายะสภาสถานซึ่งเป็นอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ของประเทศ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาแนวคิดของการศึกษาศาปัตยกรรมในการเมืองและการเมืองของสถาปัตยกรรม
2. ศึกษาความเป็นมาของการจัดตั้งอาคารรัฐสภาไทย
3. ศึกษาความหมายทางการเมืองของอาคารรัฐสภาไทยแห่งใหม่

3. ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยเน้นศึกษาศาปัตยกรรมรัฐสภาสัปปายะสภาสถานเป็นพื้นที่หลักในการศึกษา โดยการศึกษาจะครอบคลุมแนวคิดของการออกแบบ ความหมายของสัปปายะสภาสถาน สัญลักษณ์หรือรูปแบบในการออกแบบอาคาร ที่ตั้งของอาคาร และองค์ประกอบที่ปรากฏอยู่ในการออกแบบอาคารรัฐสภาสัปปายะสภาสถาน แต่เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องของพัฒนาการทางการเมืองของสถาปัตยกรรมกับการเมืองไทย ผู้ศึกษาจะทำการศึกษาศาปัตยกรรมที่ประชุมปรึกษาราชการตั้งแต่ พ.ศ. 2325 – 2475 ซึ่งเป็นสถานที่ประชุมของพระมหากษัตริย์ ต่อมาจึงศึกษาศาปัตยกรรมของอาคารรัฐสภาไทย โดยเริ่มจากพระที่นั่งอนันตสมาคม ที่ถูกใช้เป็นอาคารรัฐสภา ระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2517 อาคารรัฐสภา ถนนอุทองใน พ.ศ. 2517-2562 และอาคารรัฐสภาสัปปายะสภาสถาน ที่ผ่านการชนะการประกวดแบบใน พ.ศ. 2552

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ได้ใช้วิธีการศึกษาแบบระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ให้ความสำคัญกับการตีความ (Interpretative Orientation) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่จะต้องใช้วิธีการศึกษาผ่านวิธีการตีความในรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่ปรากฏในอาคารรัฐสภาไทยกับการเมือง โดยจะมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับอาคารรัฐสภาทั้ง 3 แห่ง อาทิ เอกสารการประชุมเรื่องการค้นหาพื้นที่ในการก่อสร้าง หนังสือที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างและแนวคิดในการออกแบบ หนังสือพิมพ์ในช่วงที่รัฐสภาทำการก่อสร้าง งานวิจัย บทความวิชาการที่ศึกษาศาปัตยกรรมของอาคารรัฐสภา โดยจะศึกษาเอกสารโดยประกอบการสังเกต (Observation) อาคารรัฐสภาทั้ง 3 แห่ง โดยจะเข้าไปสังเกตในสิ่งที่ปรากฏอยู่ภายใน อาทิ สถาปัตยกรรมของอาคาร งานจิตรกรรม ประติมากรรม และการตกแต่งอื่นๆ

5. ผลการวิจัย

เพื่อทำความเข้าใจเรื่องสถาปัตยกรรมของอาคารรัฐสภากับการเมือง ในงานวิจัยชิ้นนี้จึงได้ทำการศึกษาย้อนไปในอาคารรัฐสภาของประเทศในสมัยที่ประเทศยังไม่ทำการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง เนื่องจากการจะทำความเข้าใจถึงการเมืองไทยในปัจจุบันนั้นจำเป็นต้องอาศัยการทำความเข้าใจถึงแนวคิดทางการเมืองของไทยในอดีต เพื่อเป็นการทำความเข้าใจถึงพัฒนาการทางความคิดทางการเมืองไทยที่ปรากฏอยู่ในสถานที่ประชุมที่สำคัญของประเทศอย่างอาคารรัฐสภาไทย

อาคารรัฐสภาไทยในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองหรือในที่นี้จะเรียกว่า สถานที่ประชุมปรึกษาหารือราชการแผ่นดิน เป็นสถานที่ประชุมที่ถูกกำหนดโดยผู้มีอำนาจสูงสุด หรือในขณะนั้นคือพระมหากษัตริย์ โดยสถานที่ประชุมจะไม่มีกำหนดสถานที่ที่แน่นอน แต่จะเคลื่อนย้ายไปตามสถานที่ประทับและตามพระราชประสงค์ส่วนพระองค์

ในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์หรือในช่วงรัชกาลที่ 1 – รัชกาลที่ 3 สถานที่ประชุมได้ปรากฏขึ้นเพียงในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งจากการศึกษาวิจัยจะพบว่า ในสมัยรัชกาลที่ 1 จะทรงใช้สถานที่ประชุม ได้แก่ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในหมู่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยฯ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ พระบัญชาพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในหมู่พระมหามณเฑียร ในสมัยรัชกาลที่ 2 จะทรงใช้สถานที่ประชุม ได้แก่ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ในหมู่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยฯ พระที่นั่งสนามจันทร์ ในหมู่พระมหามณเฑียร สมัยรัชกาลที่ 3 ทรงใช้พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยฯ ในหมู่พระมหามณเฑียร เป็นสถานที่ประชุมเพียงแห่งเดียว โดยสถาปัตยกรรมของพระที่นั่งเหล่านี้จะเป็นสถาปัตยกรรมแบบไทยประเพณี ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่แฝงด้วยเรื่องของฐานานุศักดิ์ พระที่นั่งที่ถูกสร้างขึ้นล้วนได้รับอิทธิพลมาจากพระราชวังในกรุงศรีอยุธยา สถาปัตยกรรมภายในพระบรมมหาราชวังเป็นสถาปัตยกรรมที่สะท้อนแนวคิดเรื่องคติการเป็นเทวราชา พระมหากษัตริย์เป็นร่างอวตารของพระนารายณ์ สถานที่อยู่และที่ทำงานของกษัตริย์จึงเป็นเสมือนที่อยู่ของเทวดา การประดับตกแต่งด้วยช่อฟ้า ใบระกา หางหงส์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องลายองอันเป็นสถาปัตยกรรมที่ถูกใช้ในวังหรือวัดเท่านั้น จะเป็นสิ่งที่แสดงสถานภาพการที่พระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือบุคคลอื่น

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นช่วงจุดเปลี่ยนที่สำคัญของสถาปัตยกรรมของสถานที่ประชุม เนื่องจาก การเข้ามาของวิทยาการของชาติตะวันตก โดยเฉพาะในด้านสถาปัตยกรรมและด้านเทคโนโลยี เรือกลไฟที่ปรากฏเข้ามาในช่วงรัชกาลที่ 4 ทำให้การเดินทางมีความสะดวกมากขึ้น ในช่วงเวลานี้จึงมีการสร้างพระราชวังที่ประทับของพระมหากษัตริย์ขึ้นในต่างจังหวัด สถานที่ประชุมจึงมีการเคลื่อนย้ายไปตามพระราชวังต่างๆตามการเสด็จประพาส ประกอบกับอิทธิพลของสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก ทำให้พระราชวังที่ถูกสร้างขึ้นในต่างจังหวัดไม่ได้มีสถาปัตยกรรมแบบไทยประเพณีอย่างที่เคยเป็นมา แต่มีสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลแบบตะวันตก ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ 4 ปรากฏสถานที่ประชุมในต่างจังหวัด ได้แก่ พระราชวังจันทร์เกษม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระนารายณ์ราชนิเวศน์ จังหวัดลพบุรี และพระนครคีรี จังหวัดเพชรบุรี ส่วนในพระบรมมหาราชวังซึ่งเป็นสถานที่ประทับหลักนั้นสามารถแบ่งสถานที่ประชุมออกได้เป็น 2 สมัย เนื่องจากในสมัยแรก รัชกาลที่ 4 ทรงประทับอยู่ในหมู่พระมหามณเฑียร ระหว่าง พ.ศ. 2394 – พ.ศ. 2402 จึงทรงใช้พระที่นั่งจักรพรรดิพิมานเป็นสถานที่ประชุม ต่อมาในสมัยที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2402 – พ.ศ. 2411 ทรงโปรดให้สร้างพระอภิเนาวนิเวศน์ขึ้นใหม่สำหรับเป็นสถานที่ประทับ ในช่วงเวลานี้ทรงใช้พระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งเป็นพระที่นั่งองค์ประธานซึ่งมีสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก แต่มีรายละเอียดในบางส่วนที่เป็นสถาปัตยกรรมไทยและจีน

การขึ้นครองราชย์ต่อจากพระราชบิดาของรัชกาลที่ 5 เป็นช่วงเวลาที่เกิดความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศมากกว่าในสมัยรัชกาลที่ 4 ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ปรากฏสถานที่ประชุมมากกว่าในยุคใด เนื่องจากเหตุผลทางการเมืองที่ทรงแต่งตั้งองค์กรทางการเมืองขึ้นเพื่อเป็นส่วนช่วยพระองค์ในการปกครอง ได้แก่ เคา์นซิลออฟสเตต รัฐมนตรีสภา ปรีวีเคาน์ซิล เสนาบดีสภา นอกจากองค์กรทางการเมืองที่เพิ่มมากขึ้นจะทำให้เกิดความจำเป็นในการใช้สถานที่ประชุมเพิ่มมากขึ้นแล้ว ในสมัยของพระองค์ยังมีการเสด็จแปรพระราชฐานไปประทับที่พระราชวังบางปะอิน และการสร้างพระราชวังดุสิตขึ้น โดยสถาปัตยกรรมของสถานที่ประชุมในสมัยนี้จึงมีความหลากหลาย ได้แก่สถานที่ประชุมซึ่งมีอยู่เดิมแล้วนั้นจะมีสถาปัตยกรรมแบบไทยประเพณี ได้แก่ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยฯ ในหมู่พระมหามณเฑียร พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ พระที่นั่งวิมานรักษา พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ส่วนพระที่นั่งในพระบรมมหาราชวังที่สร้างขึ้นใหม่

เกือบทั้งหมดจะมีสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก ได้แก่ ศาลารัฐมนตรีสภา หอพระสมุดวชิรญาณ ยกเว้นพระที่นั่งจักรมหาปราสาทที่มีสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานระหว่างตะวันตกและสถาปัตยกรรมไทยประเพณี ส่วนพระราชวังบางปะอินซึ่งเป็นพระราชวังที่โปรดที่จะเสด็จมาแปรพระราชฐานนั้นปรากฏสถานที่ประชุมถึง 2 แห่ง คือ พระที่นั่งวโรภาสพิมานซึ่งมีสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก และพระที่นั่งเวหาศจำรูญซึ่งมีสถาปัตยกรรมแบบจีน

ภายหลังจากการเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 รัชกาลที่ 5 โปรดเกล้าฯให้มีการสร้างพระราชวังดุสิตขึ้นเป็นสถานที่ประทับแห่งใหม่ สถานที่ประชุมฯจึงเคลื่อนย้ายตามสถานที่ประทับของพระมหากษัตริย์มาที่พระราชวังแห่งใหม่นี้ด้วย ในพระราชวังดุสิตปรากฏสถานที่ประชุมซึ่งมีสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกทั้งหมด ได้แก่พระที่นั่งวิมานเมฆ พระที่นั่งอัมพรสถาน และพระที่นั่งอภิเชษฐดุสิต

สมัยรัชกาลที่ 6 เป็นช่วงที่การเมืองภายนอกประเทศมีอิทธิพลต่อการเมืองภายในประเทศลดลง ประกอบกับพระราชนิยมส่วนพระองค์จึงมีการสร้างพระที่นั่งสามัคคีมุขมาตย์ ในพระราชวังสนามจันทร์ เป็นสถาปัตยกรรมแบบไทยประเพณีขึ้น ส่วนการเมืองภายในประเทศนั้น เนื่องจากทรงมีพระราชดำริเรื่องการเมืองต่างจากพระราชบิดา องค์กรทางการเมืองในสมัยสมัยพระองค์จึงมีจำนวนน้อยลงซึ่งส่งผลต่อสถานที่ประชุมฯให้มีน้อยลงไปด้วย โดยสถานที่ประชุมที่ปรากฏขึ้นในสมัยนี้ ได้แก่ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระที่นั่งอภิเชษฐดุสิต และพระที่นั่งอนันตสมาคมในพระราชวังดุสิต พระที่นั่งเทวราชสภารมย์ ในพระราชวังพญาไท และพระที่นั่งพิมานปฐม ในพระราชวังสนามจันทร์ ซึ่งพระที่นั่งองค์ต่างๆเหล่านี้ล้วนมีสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก

ปัญหาด้านการคลังในสมัยรัชกาลที่ 7 ส่งผลโดยตรงต่อสถานที่ประชุมฯ ทำให้ในสมัยนี้มีการสร้างพระราชวังสำหรับเป็นที่ประทับขึ้นเพียงแห่งเดียวคือวังไกลกังวล ซึ่งมีสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกที่เรียบง่าย นอกจากปัญหาด้านการคลังแล้ว รัชกาลที่ 7 ยังทรงเผชิญกับปัญหาทางการเมืองที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เหตุการณ์นี้ส่งผลให้พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ไม่ได้ทรงมีอยู่เหนือราษฎรอย่างที่เป็มา เหตุการณ์เปลี่ยนแปลงการปกครองได้เคลื่อนย้ายอำนาจจากพระมหากษัตริย์ให้มาอยู่ที่ประชาชน และประชาชนได้เลือกผู้แทนของตนเข้าไปในระบอบรัฐสภาเพื่อเป็นตัวแทนของตนในการปกครองประเทศ สถานที่ประชุมปรึกษาหารือราชการแผ่นดินจึงเปลี่ยนจากสถานที่ประทับของกษัตริย์ไปอยู่ที่สถานที่ประชุมของผู้แทนราษฎรหรือที่เรียกว่าอาคารรัฐสภา

อาคารรัฐสภาแห่งแรกของประเทศคือพระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งคณะราษฎรได้รับพระบรมราชานุญาตจากรัชกาลที่ 7 ในการใช้พระที่นั่งแห่งนี้ในการเป็นพื้นที่ประชุมของระบอบการเมืองใหม่ แต่เนื่องจากพระที่นั่งอนันตสมาคมไม่ได้ถูกสร้างมาเพื่อใช้ในการเป็นสถานที่ทำงานของคนหมู่มาก จึงมีความพยายามในการสร้างอาคารรัฐสภาขึ้นใหม่ตั้งแต่ครั้งที่พระยาพลพลพยุหเสนา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่แนวคิดการสร้างรัฐสภาแห่งใหม่พึ่งมาประสบความสำเร็จในสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร โดยได้สร้างรัฐสภาแห่งที่ 2 ของประเทศขึ้นในบริเวณใกล้กับพระที่นั่งอนันตสมาคม รัฐสภาแห่งนี้ถูกใช้ประชุมสภาครั้งแรกในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2517 เป็นอาคารที่มีสถาปัตยกรรมแบบทันสมัย เป็นความพยายามในการลบภาพการเป็นรัฐบาลเผด็จการทหารของประเทศที่ปกครองมาอย่างยาวนานต่อเนื่อง โดยได้รับอิทธิพลมาจากรัฐสภาของประเทศบราซิล ซึ่งรัฐสภาแห่งนี้ออกแบบโดยนายพล จุลเสวก ปัญหาความแออัดของอาคารรัฐสภาเกิดที่อีกครั้งกับรัฐสภาแห่งที่ 2 ทำให้มีความจำเป็นในการสร้างรัฐสภาแห่งใหม่ขึ้นอีกครั้ง

แนวคิดการสร้างอาคารรัฐสภาแห่งใหม่เริ่มเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2535 จาก นายมารุต บุณนาค ประธานรัฐสภา ในขณะนั้น โดยเริ่มแรกเป็นความพยายามในการหาพื้นที่สร้างรัฐสภาแห่งใหม่ซึ่งต่อได้กลายเป็นวาระการประชุมของประธานรัฐสภาต่อเนื่องมาจนถึง พ.ศ. 2551 ในขณะที่ นายชัย ชิดชอบ ดำรงตำแหน่งประธาน

รัฐสภา จึงได้ข้อสรุปในการเลือกพื้นที่ราชพัสดุทหาร เกียกกาย เขตดุสิต ให้เป็นพื้นที่ในการก่อสร้างอาคารรัฐสภาใน พ.ศ. 2551

ภายหลังการได้พื้นที่ในการก่อสร้างแล้ว จึงมีการจัดการประกวดแบบอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ขึ้น ซึ่งเป็นครั้งแรกที่จะมีการจัดการประกวด เพราะในการก่อสร้างอาคารรัฐสภา ถนนอุทงใน แบบที่ใช้ในการก่อสร้างเป็นแบบที่ถูกออกแบบโดยบุคคลของราชการ โดยในการประกวดแบบได้กำหนดให้มีมีการออกแบบที่นำเสนอความเป็นไทย แบบที่ได้รับเลือกจึงเป็นแบบที่ถูกยอมรับในการนำเสนอเรื่องความเป็นไทยที่ได้รับการยอมรับจากคณะกรรมการ ซึ่งแบบที่ชนะการประกวดคือแบบของอาคารรัฐสภาสปีปายะสภาสถานซึ่งออกแบบโดยทีมสงบ 1051 โดยแนวคิดในการออกแบบรัฐสภาแห่งที่ 3 ของประเทศได้รับแรงบันดาลใจมาจากเรื่องคติไตรภูมิ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากมุมมองของสถาปนิกต่อปัญหาการเมืองไทยว่าเกิดจากการขาดศีลธรรม ผู้ออกแบบจึงประสงค์ที่จะสร้างอาคารรัฐสภาแห่งใหม่ให้เป็นหมุดหมายแห่งศีลธรรมของประเทศ โดยออกแบบให้อาคารในส่วนสำนักงานเป็นพื้นที่ของโลภียะหรือพื้นที่ทางโลก และออกแบบในส่วนของบนอาคารเป็นอาคารเครื่องยอดให้เป็นพื้นที่โลกุตระ หรือพื้นที่ทางธรรม โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากเจดีย์จุฬามณีในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ซึ่งเป็นสถานที่ในการเก็บพระธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อให้ผู้ที่มาทำงานในสถานที่แห่งนี้ และผู้ที่พบเห็นอาคารรัฐสภาแห่งนี้คำนึงถึงเรื่องศีลธรรม โดยมุ่งหวังให้ประชาชนเลือกผู้แทนของตนที่เข้ามาในรัฐสภาให้เป็นคนที่มีศีลธรรม และให้ผู้แทนที่เข้ามาในรัฐสภาแห่งนี้ทำงานอย่างโปร่งใสเนื่องจากการเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของรัฐสภาแห่งนี้

เมื่อศึกษาสถาปัตยกรรมของสถานที่ประชุมในประเทศตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน จะพบว่าสถาปัตยกรรมของสถานที่ประชุมเป็นทั้งสะท้อนทางการเมืองของประเทศมาโดยตลอด โดยในช่วงแรกนั้น สถานที่ประชุมที่มีสถาปัตยกรรมแบบไทยประเพณีได้สะท้อนพระราชอำนาจของกษัตริย์ที่มีอยู่เหนือราษฎรในประเทศ ต่อมาการก่อสร้างที่ประชุมแบบสถาปัตยกรรมตะวันตกก็เนื่องมาจากอิทธิพลทางการเมืองของประเทศตะวันตกที่เข้ามาในสยาม และเมื่อมีเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พระที่นั่งอนันตสมาคมซึ่งเป็นรัฐสภาแห่งแรกของประเทศที่เป็นพื้นที่ที่แสดงภาพของการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบเก่าไปสู่ระบอบใหม่ ผ่านภาพของการประชุมสภาในพื้นที่ที่สร้างโดยพระมหากษัตริย์ และเมื่อมีการสร้างรัฐสภาแห่งที่ 2 ขึ้น รัฐบาลเผด็จการที่ปกครองประเทศต้องการที่จะสร้างภาพลักษณ์ของประเทศให้ทันสมัยจึงได้ปรากฏผ่านสถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่ของรัฐสภาแห่งที่ 2 และเมื่อมีการสร้างรัฐสภาแห่งที่ 3 ขึ้น แบบรัฐสภาสปีปายะสภาสถานที่มีมุ่งหวังผลทางศีลธรรมได้รับเลือกให้เป็นภาพสะท้อนทางการเมืองที่สามารถสะท้อนถึงการเมืองในปัจจุบันที่มีความวุ่นวาย และการขาดศีลธรรมของนักการเมือง แบบของรัฐสภาที่มีมุ่งหวังสร้างศีลธรรมที่ได้รับเลือกจึงเป็นภาพสะท้อนความมุ่งหวังทางการเมืองในอนาคตของประเทศ แต่การมุ่งหวังให้เรื่องศีลธรรมเป็นทางออกของการแก้ปัญหาการเมืองของประเทศกลับเป็นการละเลยต่อการเมืองแบบประชาธิปไตย เนื่องจากการใช้คติไตรภูมิซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการทำความดีและความชั่วได้แฝงเรื่องราวของความไม่เท่าเทียมของมนุษย์จากการสะสมบุญบารมีในชาติก่อน ซึ่งคำอธิบายเรื่องบุญบารมีในชาติก่อนได้ก่อให้เกิดการยอมรับสถานภาพของคนในสังคมไม่เท่าเทียมกัน เป็นการสร้างความรู้สึกสยบยอมต่อการมีผู้มีอิทธิพลหรือมีอำนาจเหนือบุญคนอื่นของคนในสังคมซึ่งขัดแย้งกับหลักความเท่าเทียมกันของคนในสังคมที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสำนึกแบบนี้จะย้อนผกกลับไปต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและการเมืองของประเทศอีกครั้ง

6. เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2514). **พระราชนิยมในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว**. โรงพิมพ์มณฑลการพิมพ์.
- กรมศิลปากร. (2551). **ฐานานุศักดิ์ในงานสถาปัตยกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กรรณิการ์ ตันประเสริฐ. (2546). **จดหมายเหตุวังไกลกังวล สมัยรัชกาลที่ 7**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ชาติรี ประภิตนนทการ. (2551). **องค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมไทย : การ สร้างความรู้ในมิติของ การ สถาปนารัฐชาติสมัยใหม่**. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ชาติรี ประภิตนนทการ.(2553). **ศิลปะ สถาปัตยกรรมคณะราษฎร สัญลักษณ์ทางการเมืองในเชิงอุดมการณ์**. กรุงเทพฯ : มติชน.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. **พระราชวังสนามจันทร์ และเสื่อป่ากับการรักษาความมั่นคงของชาติ**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2550.
- มูลนิธิสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพและหม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุล พระธิดา. **จดหมายเหตุ พระราชวังบางปะอิน และวัดนิเวศธรรมประวัติ**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพและหม่อมเจ้าจงจิตรถนอม ดิศกุล พระธิดาร่วมกับกองจดหมายเหตุแห่งชาติ. (2537).
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **สัมภาษณ์อดีตประธานสภาฯ**. สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2537.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2553). **รัฐสภาแห่งใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมโครงการก่อสร้างอาคาร รัฐสภาแห่งใหม่**. (2554). **รายงานสรุปผลการศึกษาสำหรับผู้บริหาร**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

